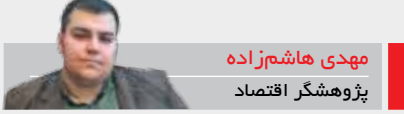

■ حدود ۹۰ درصد یارانه پنهانی که سال گذشته در ایران پرداخت شده مربوط به بخش انرژی است. حجم بسیار بالای یارانه انرژی و انحراف بسیار بالای استفاده از یارانه‌های پنهان بین دهک‌های مختلف اقتصادی، بخوبی بیانگر مشکلات بسیار زیاد در این بخش و لزوم اصلاحات فوری در آن است

مبلغ یارانه پنهان برق ۲۳۹ هزار میلیارد تومان است؛ ۶۰در صد این یارانه را تنها ۱۵ درصد مشترکان مصرف می‌کنند

برق‌گرفتنی عدالت!

غیر توری می‌ترین روش اصلاح یارانه پنهان برق حذف یارانه پرمصرف‌هاست

مهدی هاشمی‌زاده
پژوهشگر اقتصاد

مسئله یارانه‌های پنهان انرژی یکی از مهم‌ترین بحث‌های نظام سیاسی دولت‌های نفتی بوده است. وجود منابع عظیم نفت همواره این کشور را در چالشی سخت قرار داده است به این صورت که حامل‌های انرژی را با قیمت کمتری نسبت به واقعیت آن در اختیار بخش‌های مختلف اقتصاد و بخش‌های خانگی قرار می‌دهند. همواره دولت‌های نفتی با توجه به وجود منابع بسیار زیاد نفت و گاز در کشور، نظام حکمرانی انرژی را به سمت ایجاد یک نظام یارانه‌ای در جهت استفاده از حامل‌های انرژی هدایت کرده‌اند. ایران نیز از این موضوع مستثنی نبوده و برای افزایش رفاه بخش‌های مختلف، به سمت ایجاد یک نظام یارانه‌ای پیچیده و غیرمتمرکز حرکت کرده است که نتیجه آن بعد از سال‌ها به اینجا ختم شده که ایران به بزرگ‌ترین اعطاکنده یارانه انرژی در جهان تبدیل شده است.

حجم بسیار بالای یارانه‌های انرژی سبب شده است اکثر صنایع سنتی در برابر صنایع تکنولوژیک به یک برتری جدی دست یابند

بررسی درصد مشترکان هر پله مصرفی برق

مجموع یارانه پرداختی به هر پله در سال (تومان)	درصد مشترکان هر پله	پلکان بر اساس مصرف	میزان یارانه پرداختی به هر پله در سال (تومان)	پلکان (کیلووات ساعت)
۱۲.۶۷۲.۸۰۰.۰۰۰.۰۰۰	۲۸	پلکان کم مصرف	۱۲۶۷۲۸۰۰۰۰۰۰۰	۰-۱۰۰
۸۳.۵۹۷.۷۷۵.۰۰۰.۰۰۰	۵۷	پلکان خوش مصرف	۲۸۳۸۶۰۵۰۰۰۰۰۰	۱۰۰-۲۰۰
			۳۵۹۴۱۵۵۰۰۰۰۰۰۰	۲۰۰-۳۰۰
			۱۹۲۷۰۱۷۵۰۰۰۰۰۰	۳۰۰-۳۲۰
۱۴۲.۳۰۳.۲۳۴.۰۰۰.۰۰۰	۱۵	پلکان پرمصرف	۱۹۲۷۰۱۷۵۰۰۰۰۰۰	۳۲۰-۴۰۰
			۴۰۳۵۵۸۶۰۰۰۰۰۰۰	۴۰۰-۵۰۰
			۴۱۱۳۰۵۷۲۵۰۰۰۰۰۰	۵۰۰-۶۰۰
			۴۲۵۴۶۶۲۴۵۰۰۰۰۰۰	مازاد بر ۶۰۰
۲۳۹.۵۷۳.۸۰۹.۰۰۰.۰۰۰	۱۰۰	یارانه پرداختی بخش برق در کل سال		

محاسبه میزان یارانه پرداختی برق به پلکان‌های مصرف مختلف

میزان یارانه پرداختی به هر پله در سال (تجمیعی) (تومان)	میزان یارانه پرداختی به هر پله در سال (تومان)	درصد مشترکان هر پله	میزان یارانه دریافتی هر پله (ریال)	قیمت فعلی(ریال)	پلکان (کیلووات ساعت)
۱۲.۶۷۲.۸۰۰.۰۰۰.۰۰۰	۲۸	۱۲.۶۷۲.۸۰۰.۰۰۰.۰۰۰	۱۲۴۰۰۰۰	۶۰۰	۰-۱۰۰
۲۸.۳۸۶.۰۵۰.۰۰۰.۰۰۰	۳۵	۱۵.۷۱۳.۲۵۰.۰۰۰.۰۰۰	۱۲۳۰۰۰۰	۷۰۰	۱۰۰-۲۰۰
۳۵.۹۴۱.۵۵۰.۰۰۰.۰۰۰	۱۸	۷.۵۵۵.۵۰۰.۰۰۰.۰۰۰	۱۱۵۰۰۰۰	۱۵۰۰	۲۰۰-۳۰۰
۳۸.۵۴۰.۳۵۰.۰۰۰.۰۰۰	۸	۳.۵۹۸.۸۰۰.۰۰۰.۰۰۰	۸۹۰۰۰۰	۴۱۰۰	۳۰۰-۴۰۰
۴۰.۳۵۵.۸۶۰.۰۰۰.۰۰۰	۶	۱.۸۱۵.۵۱۰.۰۰۰.۰۰۰	۸۲۹۰۰۰	۴۷۱۰	۵۰۰-۶۰۰
۴۱.۱۳۰.۵۷۲.۵۰۰.۰۰۰	۳	۷۷۴.۷۱۳.۵۰۰.۰۰۰	۷۰۷۵۰۰	۵۹۲۵	۶۰۰-۷۰۰
۴۲.۵۴۶.۶۲۴.۵۰۰.۰۰۰	۲	۱.۴۱۶.۰۵۴.۰۰۰.۰۰۰	۱۹۳۹۸۰۰	۶۵۳۴	مازاد بر ۶۰۰
۲۳۹.۵۷۳.۸۰۹.۰۰۰.۰۰۰			یارانه پرداختی بخش برق در کل سال		

سناریوهای هدفمندی یارانه انرژی

چرا پلکانی کردن قیمت تنها راه حل است

به بنزین نیست و همه حامل‌های انرژی را دربر می‌گیرد، کار را سخت و پیچیده می‌کند. اما نکته حائز اهمیت این است که کلیت طرح و دیگر طرح‌های مشابه این است که آن ۵۰ درصد خانوار ایرانی که خودرو ندارند، بتوانند از مزایای کارت سوخت و حامل‌های انرژی بهره‌مند شوند و عدالت برقرار شود. حسین حسین‌زاده، عضو کمیسیون انرژی مجلس نیز در این باره گفته است: ابتدا باید راه‌های جذب بودجه و منابع را تأمین کنیم؛ پس از آن درباره اجرا صحبت شود.

■ **اصلاح یارانه پرمصرف‌ها**

اگر چه قطعی‌های گاه و بیگاه برق، امسال تمام استان‌های کشور را غافلگیر کرد اما زنگ خطر را برای اصلاح زیرساخت‌ها و الگوی قیمتی هزینه برق و دیگر حامل‌های انرژی به صدا درآورد. بر این اساس هیأت دولت بتازگی طرحی را برنامه‌ریزی کرده که یارانه مشترکان پرمصرف، قطع شود. طبق آماري که از سوی سخنگوی صنعت برق کشور عنوان شده است، از میان ۳۰ میلیون مشترک خانگی ۸۵ درصد یعنی حدود ۲۵ میلیون خانوار در رده کم‌مصرف و خوش‌مصرف قرار می‌گیرند که قبض برق آنها کمتر از ۳۰ هزار تومان است. تعداد مشترکان پرمصرف حدود ۸۵۰ هزار مشترک بسیار پرمصرف هستند که بیش از ۲ برابر الگوی برق مصرف می‌کنند. به طور کلی متوسط مصرف خانگی برق در ایران معادل ۱۰۵۸ کیلووات ساعت برای هر نفر برآورد شده است. این در حالی است که متوسط جهانی این آمار معادل ۱۸۲ کیلووات ساعت است. یعنی میزان سرانه مصرف برق خانگی در ایران ۶ برابر متوسط جهانی است، بنابراین دولت برای پرداخت یارانه برق در کشور، متحمل هزینه‌های سنگینی می‌شود که در قالب یارانه پنهان پرداخت می‌کند. یارانه پنهان در صنعت برق، شامل ۲ بخش است؛ اول اینکه دولت قیمت واقعی خوراک گاز را از نیروگاه‌ها نمی‌گیرد و دوم تعرفه برق مصرفی مشترکان است. آسیب این نوع یارانه به اقتصاد زمانی مشخص می‌شود که همه افراد جامعه از این یارانه به صورت یکسان بهره‌مند نمی‌شوند. یعنی دهک‌های درآمدی بالا، بهره بیشتری از این یارانه می‌برند و دهک‌های پایین و اقشار ضعیف جامعه حداقل بهره را از این یارانه می‌برند. به نظر می‌رسد مهم‌ترین اقداماتی که وزارت نیرو باید در دستور کار خود قرار دهد، سر و سامان دادن به یارانه پنهان در صنعت برق است.

سه‌شنبه ۱۸ آبان ۱۴۰۰
وطن‌امروز | شماره ۳۳۴۵

اقتصادی

یارانه‌ای دریافت نکند. به عنوان مثال در وضعیت فعلی صنعت برق برای محاسبه قیمت تمام‌شده، قیمت تولید برق حدود ۶۷۵ تومان است و طبق پژوهش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس هزینه توزیع برق نیز حداقل به میزان هزینه تولید برق است و با احتساب اینها، قیمت تمام‌شده برق حدود ۱۳۰۰ تومان است اما در وضعیت فعلی پلکان آخر نیز حداکثر ۸۰۰ تومان می‌رسد و این خود عمق فاجعه یارانه‌های انرژی در بخش برق و مشترکان پرمصرف را نشان می‌دهد. در جداول موجود میزان مصرف افراد و پلکان‌های مختلف و میزان یارانه هر مشترک مشخص شده است. پلکان کم‌مصرف تا ۱۰۰ کیلووات ساعت مصرف دارد و از این جهت کم‌مصرف محسوب می‌شود. پلکان خوش‌مصرف بین ۱۰۰ تا ۳۲۰ کیلووات ساعت مصرف داشته و این پله نیز در الگوی بهینه مصرف رفتار می‌کند. پلکان پرمصرف نیز از ۳۲۰ کیلووات به بالا است که اکثراً از یارانه انرژی بسیار بالایی بهره‌مند می‌شوند. در این دسته‌بندی بخوبی مشخص است که پلکان مربوط به پرمصرف با وجود اینکه ۱۵ درصد از مشترکان را شامل می‌شود، حتی از مجموع یارانه انرژی مشترکان کم‌مصرف و خوش‌مصرف که ۸۵ درصد مشترکان هستند، بیشتر است. به همین صورت نیز در بقیه بخش‌های خانگی نسبت‌ها به همین صورت است. بنابراین لزوم تمرکز بر اصلاح تعرفه‌گذاری پلکانی مشترکان پرمصرف، برای عادلانه‌سازی یارانه‌های انرژی و اصلاحات جدی در زمینه یارانه‌های پنهان امری ضروری و فوری است.

در همین راستا نیز وزارت نیرو از ابتدای شهریور اقدام به افزایش قیمت پلکان‌های پرمصرف کرده است؛ اقدامی که هر چند با تغییرات بسیار کم قیمتی اما در جهت عادلانه کردن استفاده از یارانه‌های انرژی انجام شده است. وزیر نفت نیز هفته گذشته تلویحاً با اشاره به لزوم اعمال تفاوت بین مشترکان خوش‌مصرف و بدمصرف، به لزوم اجرای تعرفه‌گذاری پلکانی برای مشترکان پرمصرف خانگی بخش گاز اشاره کرد. از این رو بهترین مسیر برای اصلاح یارانه‌های انرژی در شرایط فعلی تمرکز بر پلکان‌های پرمصرف است و عملات تنها با حذف پلکان پرمصرف ۶۰ هزار میلیارد تومان از یارانه‌های انرژی کاهش می‌یابد، بدون اینکه به ۸۵درصد مردم فشاری وارد شود. از این رو با توجه به لزوم افزایش سرمایه‌گذاری در صنعت برق و تسویه بدهی دولت به نیروگاه‌ها، در صورت اجرای کامل و بهینه تعرفه‌گذاری پلکانی از طریق منابع حاصله در این بخش با حذف یارانه مصرف خارج از الگوی بهینه مشترکان پرمصرف، قطعاً صنعت برق با رشد و شکوفایی جدی روبه‌رو خواهد شد. از طرف دیگر با افزایش قیمت پلکان پرمصرف، بسیاری از مشترکان پرمصرف و خارج از الگوی بهینه، رفتار خود را بهینه کرده و صرفه‌جویی خواهند کرد که از این طریق نیز مازاد برق برای صادرات وجود خواهد داشت و دولت و وزارت نیرو می‌توانند از آن درآمدزایی صادراتی داشته باشند.

کارشناسان صنعت برق می‌گویند دولت باید مدل تعرفه‌گذاری پلکانی را در صنعت برق بیاده‌سازی کند. براساس این مدل باید مصرف خانوارهای کم‌مصرف رایگان شود، مصرف خانوارهای خوش‌مصرف و معمولی به صورت شرایط فعلی باشد و تعرفه خانوارهای پرمصرف به میزان برق تعدیل‌پذیر یا صادراتی باشد تا پرمصرف‌ها به سمت مصرف بهینه سوق داده شوند و اگر همچنان بر مصرف زیاد پافشاری می‌کنند، باید تعرفه معقول را بپردازند. مدل پلکانی مدلی است که بسیاری از کشورهای دنیا با اهداف مختلف از آن استفاده کرده‌اند. به طور مثال این نظام تعرفه‌گذاری در کشورهای توسعه‌یافته از جمله آمریکا، ژاپن و کره‌جنوبی با هدف توسعه فناوری‌های کم‌مصرف و در کشورهای چین و هند با هدف کاهش شدت مصرف انرژی و تشویق به صرفه‌جویی به اجرا درآمده است.

■ **لزوم اصلاح نحوه قیمت‌گذاری آب**

در بخش آب نیز با توجه به سرانه مصرف آب در کشور، دولت سالانه مبالغ قابل توجهی را بابت یارانه آب پرداخت می‌کند. در حال حاضر سهم مصرف آب در بخش کشاورزی در حدود ۹۰ درصد، شرب ۸ درصد و صنعت و معدن ۲ درصد است، در صورتی که در کشورهای توسعه‌یافته سهم بخش کشاورزی ۳۰ درصد، شرب و بهداشت ۱۱ درصد و سهم بخش صنعت و معدن ۵۹ درصد است. در بخش شرب و بهداشت، مصارف به ۲ بخش کلی خانگی و غیر خانگی تقسیم می‌شود. مصارف غیر خانگی شامل مصارف تجاری، صنعتی، عمومی و اداری، آموزشی و اماکن مذهبی، ساختمان و آزاد و سایر است. در بخش شرب نیز مصرف آب (آب فروش و فته+ هدررفت ظاهری+ مصارف بدون درآمد) در سال در حدود ۵/۴ میلیارد مترمکعب است. از این میزان مصرف مقدار ۴/۳ میلیارد مترمکعب مربوط به مصارف بخش خانگی است، لذا با توجه به جمعیت تحت پوشش در مناطق شهری، میزان سرانه مصرف آب با همان میانگین مصرف آب به ازای هر نفر در روز برای کل مصارف ۲۲۴ لیتر به ازای هر نفر در روز و برای مصارف خانگی ۱۸۰ لیتر به ازای هر نفر در روز است. در این میان نکته جالب توجه این است که طبق آمار ارائه‌شده از سوی شرکت آب و فاضلاب استان تهران، ۲۰ درصد مشترکان شهر تهران به صورت متوسط و کمی بیشتر از متوسط مصرف می‌کنند، ۱۵ درصد پرمصرف هستند و ۵ درصد که شامل مناطق یک،

